

УСТАРЭЛАЯ ЛЕКСІКА Ё РАМАНЕ У. КАРАТКЕВІЧА «КАЛАСЫ ПАД СЯРПОМ ТВАІМ»

Я. А. Баркоўская (МДУ імя А. А. Куляшова)
Навук. кір. **І. М. Ячменёва**,
канд. філал. навук, дацэнт

Безумоўна, развіццё мовы непарыўна звязана з жыццём і развіццём грамадства. І таму хуткасць грамадска-палітычных і культурна-гістарычных працэсаў уплывае на хуткасць перамяшчэння слоў з актыўнага складу ў пасіўны і наадварот. Большасць устарэлых слоў выходзіла з мовы паступова, на працягу нават стагоддзяў.

Архаізмы і гістарызмы шырока ўжываюцца для стварэння рамантычнага ці рэалістычнага каларыту пэўнай эпохі ў мастацкай гістарычнай літаратуры. У. Караткевіч даволі часта звяртаецца да ўстарэлай лексікі як да сродку выразнасці мастацкай мовы сваіх твораў. Так, у рамане «Каласы пад сярпом тваім» часта сустракаем такія адзінкі, як *сакалятнік* – сакаліна паляўнічы, той, хто даглядаў лоўных птушак, навучаў іх для палявання [1]:

«...І пры гэтым выгляд меў аніяк не спешчанага прыдворнага, а хутчэй война і *сакалятніка*, небяспечна для кожнай райскай птушкі, якую адзначыць сваім вокам...» [2]; *ландо* – чатырохместная карэта з адкізным верхам [1]:

«...Едзе сабе ў *ландо* такі даліктун, свіны тата, глядзіць на свет звысоку...» [1]; *дзядзькаванне* – беларускі звычай у канцы XVI ст. адаваць дзяцей шляхты ў мужыцкую сям'ю з мэтай выхавання станойчых, фізічных і духоўных якасцей [1]:

«...*Яго не адпусцілі нават тады, калі Алясь трапіў на дзядзькаванне...*» [2].

Як бачна, ужыванне ўстарэлай лексікі ў рамане выклікана жаданнем аўтара наблізіць да сучаснага чытача асаблівасці жыцця нашых продкаў, падрабязна і дакладна апісаць пэўную гістарычную эпоху, г.зн. служыць для ўказання на час, у які адбываецца дзеянне.

Літаратура

1. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. Т. 3. ЛІ – ПІ / [Рэд. тома П.М. Гапановіч]. – Мінск : Гал. рэд. Беларус. сав. энцыклапедыі, 1979. – 672 с.
2. Караткевіч, У.С. Каласы пад сярпом тваім / У.С. Караткевіч. – Мінск : Папуры, 2017. – 928 с.